

NA SZLAKU

ANGKOR – LEGENDARNE MIASTO

Państwo Khmerów, nazywane również Imperium Khmerskim, istniało w okresie od około 802 do 1432 r., a w okresie swojego największego rozkwitu po 1181 r. miało pod swoim panowaniem większą część obecnych Indochin. Właśnie u szczytu potęgi, która przypadła na wieki XII i XIII, powstały najpiękniejsze budowle stolicy Imperium – świątynia Angkor Wat i otoczona 12-kilometrowym murem królewska dzielnica Angkor Thom. Metropolia tętniła życiem i rozrastała się, zajmując coraz większe tereny – cały kompleks zajmował 160 km². Szacuje się, że mogło w nim mieszkać nawet milion ludzi. Był to największy zurbanizowany obszar świata swojej epoki, wówczas największe miasto na ziemi (dla porównania w XI w. Paryż zamieszkiwało 200, a Kraków 20 tys. ludzi). Architektura jak i inżynieria imperium stała na bardzo wysokim poziomie. Zrealizowano z ogromnym rozmachem gigantyczny, wspaniały system irygacyjny, zapewniający intensywny bezprecedensowy rozkwit rolnictwa. System był genialny w swojej prostocie: około 1000 zbiorników wodnych rozwiązywało problem nadmiaru wody w porze deszczowej, która była wykorzystywana w porze suchej czy w czasie suszy. Dzięki temu można było zbierać ryż aż trzykrotnie w ciągu roku. Niestety, nie zachowały się żadne źródła pisane z czasów istnienia Imperium, z wyjątkiem relacji Chou Ta-Kuan, który był wysłannikiem chińskiego cesarza i przybył do stolicy Imperium w sierpniu 1296 r. i przebywał tam do lipca następnego roku. Jego notatki są dzisiaj najważniejszym źródłem wiedzy o państwie Khmerów i wspaniałościach ówczesnej stolicy.

Po wielu wiekach dobrobytu rozgorzały walki wewnętrzne, zapanował kryzys gospodarczy, kraj nie był w stanie udźwignąć kolejnych wielkich budowli. Imperium zaczęło podupadać. Na jego granice zaczął nacierać Syjam. Tajowie, wyparci z Yunnanu przez oddziały mongolskiego cesarza Chin Kubilaja szli naprzód, powoli zdobywając kolejne tereny aż do 1431 r., kiedy wojska Tajów stanęły pod Angkorem. Opuszczony przez królów i zwykłych mieszkańców Angkor skazany został na wegetację i zapomnienie. Miasto zarosło dżunglą, podobnie jak wspaniałe miasta Majów. Nazwa Angkor

pochodzi od sanskryckiego słowa *nagara* – miasto (*nagara>nokor>angkor*). Nazwą tą określa się również za-
 bytkowy kompleks miejski pozostały po dawnej stolicy
 Imperium Khmerskiego. We współczesnym języku
 khmerskim *angkor* oznacza „stolicę” albo „święte mia-
 sto”. W ciągu wieków docierają tu podróżnicy – w 1586
 r. do Angkoru dotarł kapucyn Antonio da Magdalena, a
 niedługo po nim inni portugalscy misjonarze: Marcello
 de Ribadeneyra, Gabriel de San Antonio, Antonio Dorta,
 Luys de Fonseca. Przypuszczali oni, że miasto mogło być
 dziełem Aleksandra Wielkiego lub spuścizną imperium
 rzymskiego. Jednak Angkor ponownie odkryto dla świa-
 ta dzięki francuskiemu podróżnikowi i botanikowi – Hen-
 rietemu Mouhot, który w jednej ze swoich wypraw w 1861
 r. dotarł do Angkoru. Jego dzienniki, a zwłaszcza rysun-
 ki, przedstawiające pozostałości po imperium khmerskim
 wywołały sensację, w wyniku której okrzyknięto go od-
 krywcą zaginionego miasta. Przywiezione przez niego
 rzeźby podczas światowej wystawy w 1878 r. wzbudziły
 zachwyt – po sensacyjnej relacji Henri Mouhota Indo-
 chiny opanowała gorączka poszukiwaczy skarbów. Wie-
 le bezcennych zabytków wywieziono, a wiele też zde-

Świątynia Bayon w Angkor Thom

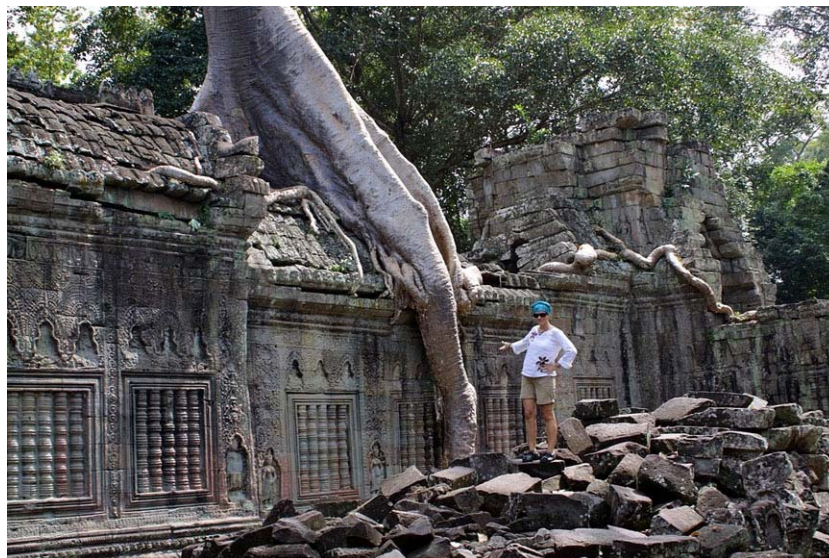

wastowano i bezpowrotnie znisz-
 czono. Prace badawcze i konserwa-
 torskie prowadzone są od począt-
 ku XX w. do chwili obecnej. W
 konserwacji brały udział również
 polskie pracownice konserwacji za-
 bytków. W czasie rządów Czerwo-
 nych Khmerów prace zostały
 wstrzymane, cudzoziemscy konser-
 watorzy wyrzuceni, a część do-
 kumentacji zniszczona. Po upadku
 reżimu w 1990 r. archeologowie
 stanęli przed zadaniem poukład-

Świątynia Bayon w Angkor Thom

nia największych puzzli świata –
 budowli uprzednio rozebranych dla
 umożliwienia innych prac.

Dzisiaj kompleks zabytków
 Angkoru tworzy duża liczba ka-
 miennych budowli oraz tereny le-
 śne i zbiorniki wodne, obejmujące
 obszar ponad 400 km², położony na
 północ od jeziora Tonle Sap, kilka

Świątynia Preah Khan

Świątynia Banteay Srei

szerokości, a około 5 tys. rzemieślników i 50 tys. robotników budowało ją przez 37 lat. Całkowita powierzchnia razem z murami zewnętrznymi i fosą to 2,08 km². Najwyższa wież mierzy 65 m. Ogromne ilości rzeźb, dekorowanych balustrad i nadproży czy liczące sobie setki metrów płaskorzeźby wypełniały prawie wszystkie pomieszczenia świątyni. Jeden z największych skarbów Angkor Wat to kamienny „arras”, ciągnący się na długości ponad 900 m, na którym widnieje prawie 20 tys. postaci przedstawiających realistyczne sceny z eposów indyjskich Ramajany i Mahabharaty, jak również życie dworu. Płaskorzeźby w całym Angkor malowano początkowo na wiele kolorów. W samym sercu świątyni, dominując nad wszystkimi innymi elementami, znajdował się złoty posąg Wisznu, jadącego na grzbiecie garudy – świętego ptaka o ludzkim ciele, z dziobem i szponami drapieżnika.

Angkor Thom („Wielkie Miasto”) – pod koniec XII w. król Dżajawarman VII rozpoczął budowę nowej stolicy państwa Khmerów. W centrum liczącego 9 km², otoczonego murami miasta, oddalonego mniej więcej o kilometr od Angkor Wat, wybudowano główną świątynię okręgu – Bayon. Na jego wieżach wykuto w kamieniu ponad 200, wysokich na 7 m, uśmiechniętych twarzy Buddy. Pierwotnie liczba wież wynosiła 54, z czego do dzisiaj pozostało tylko 37 (częściowo odrestaurowanych). Na większości wież widnieją cztery twarze, skierowane w cztery strony świata, podczas gdy na niektórych są tylko dwa albo trzy boskie oblicza. Niektórzy badacze sądzą, iż pierwowzorem twarzy o lodowatym uśmiechu był sam Dżajawarman VII – król, który nakazał budowę tej świątyni.

Kompleks Angkor wpisany jest na listę światowego dziedzictwa kultury UNESCO.

kilometrów od miasta Siem Reap w Kambodży. Większość świeckich budynków łącznie z pałacami została zbudowana z drewna, dlatego dzisiaj możemy podziwiać tylko ceglano-kamienne świątynie. Oczywiście największymi atrakcjami są świątynia Angkor Wat i kompleks Angkor Thom ze świątynią Bayon.

Angkor Wat (oznacza „świątynia miejska”) – do jej budowy zużyto więcej kamienia niż do piramidy Cheopsa, kompleks świątynny ma prawie 1500 m długości i 1300 m

Widok na świątynię Angkor Wat ze wzgórza Phnom Bakeng

Adam Kutny